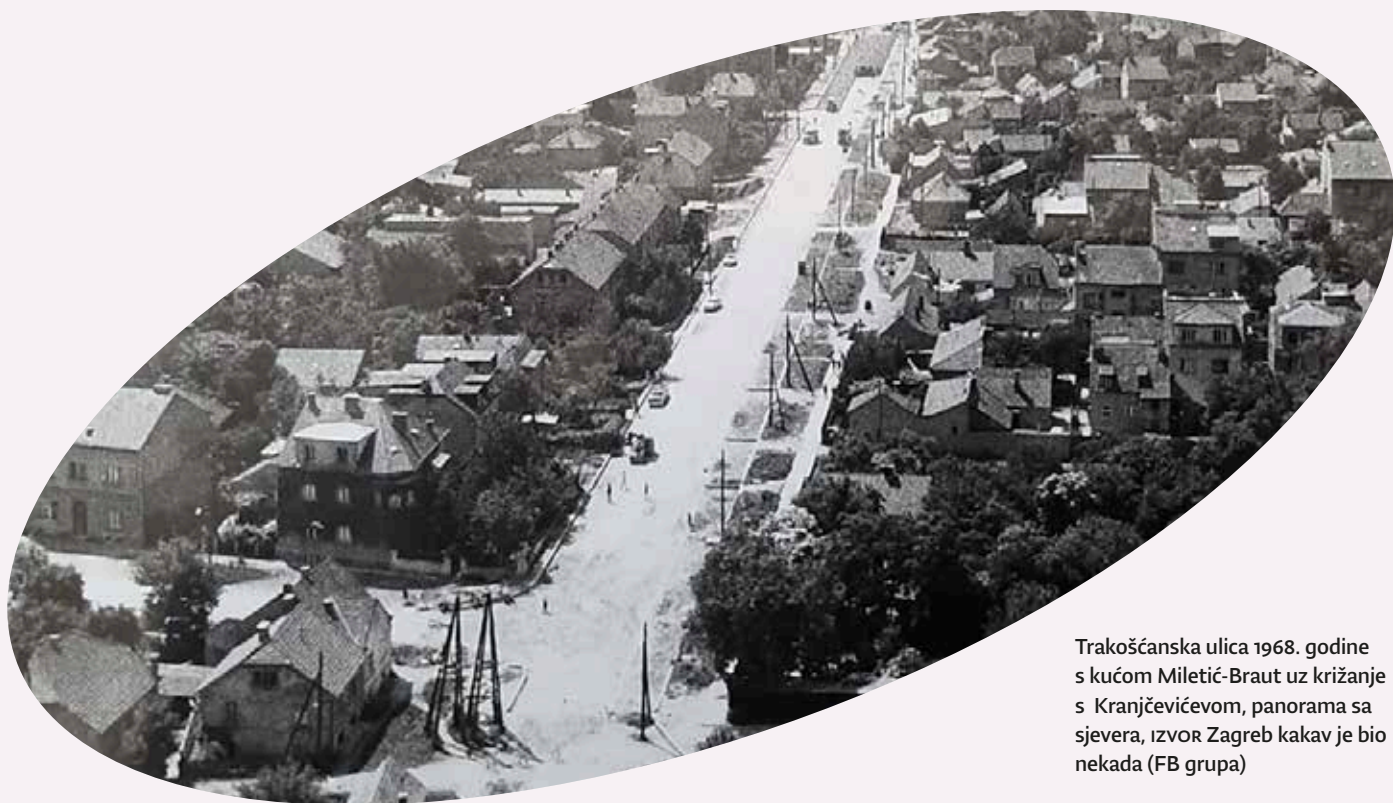


Boris Dundović

Razaranje identiteta povijesne Trešnjevke

Kuća Miletić-Braut, Trakošćanska 7, Zagreb
(1931. – 2019.)



Trakošćanska ulica 1968. godine
s kućom Miletić-Braut uz križanje
s Kranjčevićevom, panorama sa
sjevera, IZVOR Zagreb kakav je bio
nekada (FB grupa)

Kuća Miletić-Braut 1930-ih godina,
IZVOR Zagreb kakav je bio nekada
(FB grupa)



Na nekadašnjoj periferiji grada, koja je do danas postala dijelom njegova šireg središta, nije rijedak slučaj da među povijesnim urbanim slojevima naiđemo na jednostavne, ali arhitektonski skladne građanske kuće koje su postale nositeljima povijesnoga identiteta i ambijentalnih vrijednosti širega prostora te kao takve često i svjedocima izgradnje pojedinih ulica, naselja i gradskih četvrti. Što zbog oblikovnoga rješenja, a što zbog smještaja i upečatljivih vizura, često su postajale vrijednim čimbenicima i svojevrsnim simbolima identiteta svojeg prostornog konteksta, no rijetko su kada prepoznate kao primjeri čuvanja vrijedne baštine. Upravo takva bila je kuća Miletić-Braut, primjer građanske arhitekture iz tridesetih godina prošloga stoljeća, koja se nalazila na ulazu u Kranjčevićevu u Trakošćansku ulicu. Svojim je sjevernim pročeljem bila smještena uz samu uličnu među, dok se na zapadnom dijelu nalazio upečatljiv vrt sa zidanom ogradom. Iako izgrađena u samo vrijeme nastanka ovoga dijela gradske periferije¹ te kao takva čvrsto utkana u kolektivnu memoriju mnogih stanovnika, kuća je, nažalost, srušena 2019. uslijed stalnih, ali recentnije intenziviranih naleta preizgradnje parcela uz glavne prometne osi, ali i sekundarne stambene ulice Trešnjevke.

Kao prva vlasnica novoformirane, raskošno dimenzionirane parcele na jugoistočnom uglu prijelaza Kranjčevićeve preko potoka Jelenovac 1924. upisana je Josipa Miletić. U vrijeme najintenzivnije izgradnje Zagreba za međuraća,

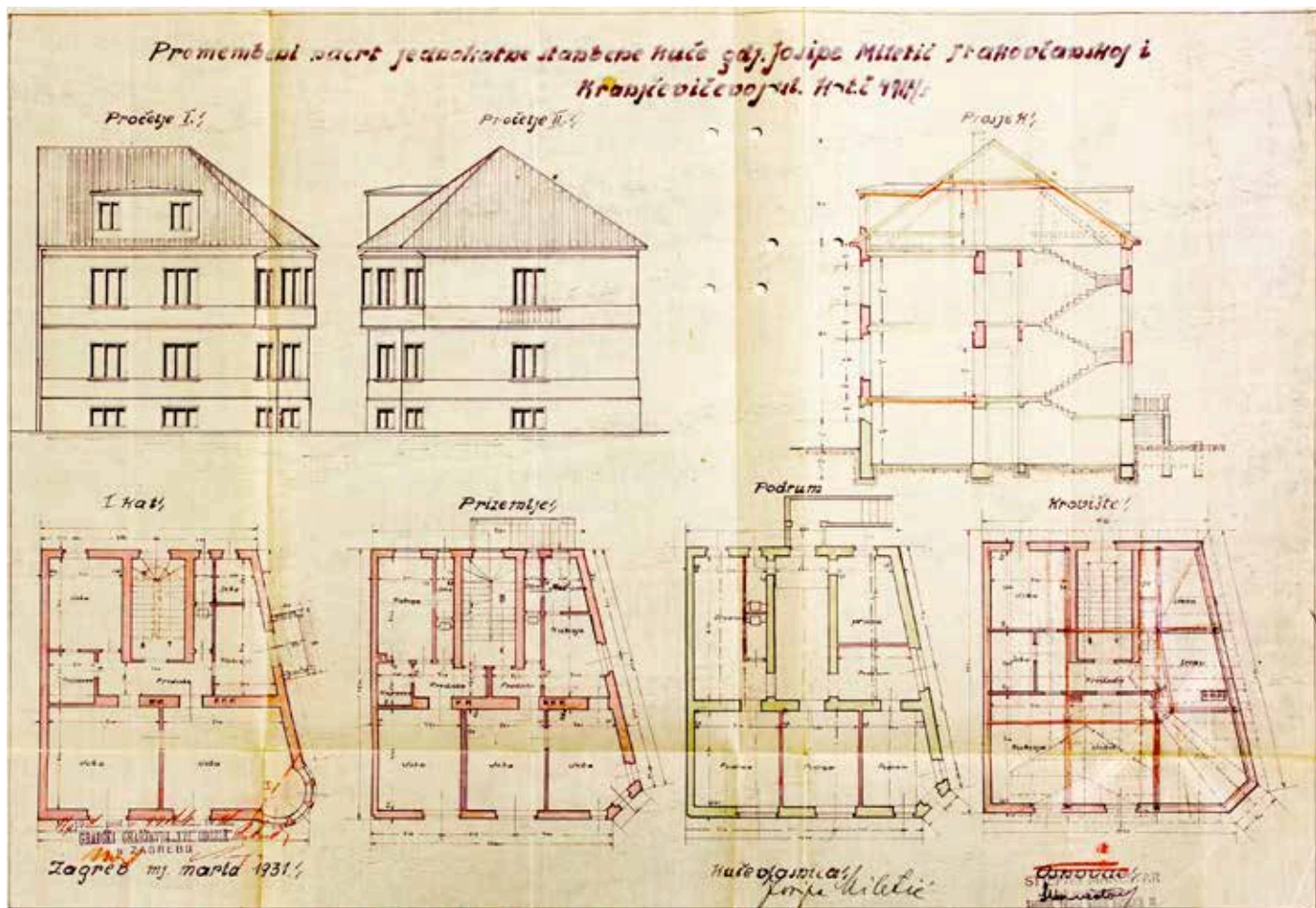
¹ Kuća je nastala u prostoru tada izgrađenom tek neuglednim kućercima, samo nekoliko godina prije najvećega planiranog zahvata stanogradnje na tom prostoru – izgradnje naselja Prve hrvatske štedionice, čiju parcelaciju i tipske projekte kuća iz 1934. potpisuje arh. Zdenko Stržič.

neposredno nakon kraha njujorške burze i početka najveće gospodarske krize 1929., što će imati dugoročne političko-društvene posljedice, vlasnica je odlučila aktivirati svoj kapital i pretvoriti ga u stabilnu valutu – stambene kvadrate. Projekt obiteljske jednokatnice izradilo je u prosincu 1930. ovlašteno građevno poduzeće Stjepana Manestra.² U to vrijeme to je bila impozantna građanska kuća u novom, radničkom dijelu periferije rastućega grada, među prvima za koje je uopće izrađena projektna dokumentacija. Projekt je iste godine potvrdio XVI. gradski građevni odsjek i na temelju njega izdao je građevinsku dozvolu. Projektant Stjepan Manestar bio je jedan od trojice braće iz u to vrijeme poznate adventističke obitelji majstora graditelja, a sjedište svojega poduzeća imao je u Prilazu Gjure Deželića. Vlasnica kuće Josipa Miletić rodom je bila iz Sušaka, a braća Manestar netom prije projekta uglovnice, 1929., u Crikvenici su projektirala i izvela pilanu Lukovo, kako je zabilježeno u dokumentaciji Kotarskoga tehničkoga ureda Sušak.³ Moguće je da je ta geografska blizina i početna spona između naručiteljice i graditelja.

Već u prvoj inačici projekta iz 1930. kuća je projektirana kao jednokatnica sa suterenom i stambenim potkrovljem te smještena na parceli površine 273 m². Njezina ekonomično reducirana pročelja bila su otvorena višedijelnim pravokutnim prozorima, žbukanih ploha podijeljenih tek suptilno izbačenim vijencima i parapetnim zonama, što su bile tipične reducirane forme u međufazi ka potpunoj modernističkoj

² Državni arhiv u Zagrebu (dalje DAZG), HR-DAZG-1122 *Zbirka građevne dokumentacije* (dalje *Zbirka građ. dok.*), MF POZ 461, br. 158 i 164.

³ Državni arhiv u Rijeci (DARI), fond HR-DARI-56, kutija 50, inv. br. 2.2.3.4.8., *Industrijski i lučki objekti 1867-1936.*, Crikvenica.



Projekt za kuću Josipe Miletić, graditelj S. Manestar, ožujak 1931.,
izvor Državni arhiv u Zagrebu, HR-DAZG-1122 Zbirka građevne dokumentacije



Kuća Miletić-Braut u jesen 2014., FOTO B. Dundović

eliminaciji klasičnih elemenata raščlambe pročelja.⁴ Prozori su pritom bili veći u prizemlju i na katu, a manji u suterenu te u prozorskoj kućici što raščlanjuje jednostavno oblikovan krov. Upečatljiva značajka kuće bio je ugao projektiran kao odrezan u suterenu i prizemlju, a na katu naglašen kružnim ugaonim erkerom. Tom naizgled jednostavnom projektantskom gestom graditelj je osigurao da se kuća oblikovno istakne te da, u gotovo devet desetljeća što su uslijedila, rješenje ugla bude prepoznatljivim markerom na spoju dviju važnih trešnjevačkih ulica.

⁴ Prvi važni primjer avangardne moderne arhitekture jest u duhu neoplasticizma implementiran u obliku dječjeg vrtića uz južni dio Trakošćanske, izgrađenog 1930. prema projektu arh. Ivana Zemljaka. Simptomatično je da je sâm Zemljak nešto ranije, 1928., upravo reduciranim klasičnim formama projektirao i izveo vrtiću pokrajnju zgradu osnovne škole u Novoj cesti.

Rušenje kuće Miletić-Braut,
proljeće 2019., FOTO V. Kosovec



Drugu inačicu projekta, po kojoj je kuća naposljetku i izgrađena, graditelj Manestar izradio je u ožujku 1931. Tada je glavni ulaz u kuću projektiran s južne strane iz vrta, a pristupalo mu se stubištem pod kojim se krak odvajao i prema ulazu u gospodarski suteran. Manji kuhinjski balkon smjestio je u središnju os zapadnoga pročelja na razini prvoga kata, a njegova je jednostavna ograda, kao i ona stubišta, izvedena od betonskih stupića kvadratnog presjeka. Kuća je sadržavala više pojedinačnih stambenih jedinica: dvosobni i jednosobni stan u prizemlju namijenjenom najmu, komforni stan vlasnice na katu te potkrovlje u kojem je bio smješten još jedan stan uz tavanske prostorije. Zanimljivo je da je bila riječ o kući s punim komforom u smislu stambenih jedinica opremljenih svim sanitarijama, što je u to vrijeme za Trešnjevku bila rijetkost. Stambena (uporabna) dozvola izdana je 3. listopada 1931., a 10. prosinca iste godine ovlaštenu civilni geometar Zvonimir Kochansky, uz svjedoka Vinka Miletića, potvrdio je kako izvedeno stanje odgovara nacrtima.⁵

Još prije dovršetka kuće, 19. srpnja 1931., graditelj Manestar dovršio je nacrt za pripadajuću zidanu ogradu i ulazni portal koji je oblikovno odgovarao vanjskom stubištu i balkonu. Iz nacrtu i fotografija izvedenoga stanja možemo iščitati kako je i u to vrijeme visinska kota ulice bila za oko jednog metra viša od dvorišta kuće. Ni desetljeće kasnije dvorišni prostor ipak je proširen rješenjem ograde drugačijega oblikovanja po narudžbi nove vlasnice Jelke Braut, koje je 28. ožujka 1939. potpisao građevni poduzetnik Đuro Kern.

⁵ DAZG, *Zbirka građ. dok.*, MF POZ 461, br. 162 i 166.

Pritom je projektirana i garaža u južnom dijelu dvorišta, u koju se pristupalo iz Trakošćanske.

U tom je obliku, bez većih izmjena, kuća Miletić-Braut s pripadajućim dvorištem proživjela sljedećih osam desetljeća. Osim što je bila zadnjim odjekom reduciranih klasičnih formi građanske arhitekture i svojevrsnom najavom moderne arhitekture, bila je i pretečom stručno projektirane izgradnje uz Trakošćansku. Ovdje vrijedi spomenuti da je kuća svjedočila svim ključnim planskim zahvatima na ovom prostoru, kao što je uvođenje tramvajske pruge uz Trešnjevačku tržnicu 1935., presvođenje potoka Jelenovca 1954. te uređenje same Trakošćanske ulice prema projektu inženjera Ive Kotarca četiri godine kasnije. Sve to vrijeme kuća Miletić-Braut bila je prepoznatljivim urbanim elementom glavne trešnjevačke osi u smjeru sjever-jug, čija je cijela istočna strana većinom izgrađena u kratkom vremenu od 1928. do 1932.

Unatoč tomu što se može smatrati vrijednim primjerom arhitekture i kulture stanovanja nastalim u formativnom razdoblju Trešnjevke, i nakon što je posljednjih desetljeća odolijevala nepriličnoj urbanizaciji Trakošćanske ulice, kuća Miletić-Braut iznenada je srušena u proljeće 2019. Nažalost, na njezinom vizurama povlaštenom mjestu izgrađena je samo još jedna u nizu ovećih stambenih peterokatnica generičkog izgleda i osrednje arhitektonske kvalitete, koje preizgrađenošću parcela i svjesnim zanemarivanjem duha mjesta podilaze investitorskom apetitu te potiču već ionako

intenzivan proces gentrifikacije Trešnjevke. Novom izgradnjom, koja tako nasilno negira vlastiti kontekst, razaraju se povijesni identitet i ambijentalne vrijednosti nekada mirne trešnjevačke osi. Pritom su kuće s predvrtovima, koje su bile ključnom trešnjevačkom značajkom – a kojima je kuća Miletić-Braut bila sjajnim primjerom – sada već gotovo u potpunosti iščeznule i svoje će mjesto naći tek u kakvom sjećanju ili muzejskoj zbirci susjedstva. ✕